

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Cdo/170/2022
Identifikačné číslo spisu:	2311221775
Dátum vydania rozhodnutia:	25.10.2023
Meno a priezvisko:	Mgr. Dušan Čimo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:2311221775.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne R. X., trvale bytom v Š. Č.. XXX, zastúpenej Advokátskou kanceláriou TIMAR & partners, s.r.o. so sídlom v Šali, P. Pazmáňa 2367/17A, IČO 36 866 296, proti žalovanému: H. X., trvale bytom v Š., Š. XXX, zastúpenému Mgr. Martinom Paškalom, advokátom v Bratislave, Záhradnícka 27, o 10 593,58 € s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Galanta pod sp. zn. 8C/270/2011, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 26. septembra 2018 sp. zn. 10Co/247/2017, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a .

Žalovaný je povinný zaplatiť žalobkyni náhradu trov dovolacieho konania vo výške určenej súdom prvej inštancie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Galanta (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom zo 14. marca 2017 č. k. 8C/270/2011-572 I. uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobkyni sumu 3 531,19 €, úrok z omeškania vo výške 9,25% ročne zo sumy 3 531,19 € od 22. januára 2012 do zaplattenia; II. v zostávajúcej časti žalobu zamietol a III. o náhrade trov konania rozhodol tak, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania. Žalobkyňa sa žalobou domáhala uloženia žalovanému povinnosti zaplatiť jej 9 528,40 € s príslušenstvom (a náhrady trov konania) vzhľadom na to, že je výlučnou vlastníčkou rodinného domu súpisné číslo XXX v Š., ako aj príľahlých parciel č. 1540/2, 1541/1, 1541/2, 1941/3, pričom uvedený dom a príľahlé parcely žalovaný bezdôvodne užíval v období od 16. januára 2010 do 30. júna 2011, čím získal bezdôvodné obohatenie vo výške 8 750 €. Taktiež si žalobkyňa uplatňovala sumu 778,40 € ako náklady za užívanie nehnuteľnosti, ktoré zaplatila za žalovaného. Uznesením z 8. februára 2013 súd prvej inštancie pripustil rozšírenie žaloby o úroky z omeškania vo výške 9,25% ročne zo žalovanej sumy od 19. septembra 2011 a uznesením zo 4. novembra 2016 pripustil zmenu petitu tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobkyni 10 593,58 € s úrokom z omeškania 9,25% ročne zo sumy 10 593,58 € od 19. septembra 2011 do zaplattenia. Rozhodnutie odôvodnil právne ustanoveniami § 451 ods. 1 a 2, § 456 a § 517 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka (zákona č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „OZ“) a § 3 ods. 1 nariadenia vlády č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré

ustanovenia OZ v znení neskorších právnych predpisov. Vecne mal za to, že došlo k vzniku bezdôvodného obohatenia na strane žalovaného, ktorý býval v nehnuteľnosti vo výlučnom vlastníctve žalobkyne a užíval ju v období od 16. januára 2010 do 30. júna 2011. Bolo preukázané, že žalovaný žil v rodinnom dome žalobkyne so svojimi dvoma deťmi, teda všetci traja užívali predmetný rodinný dom bez nájomnej zmluvy. Z dôvodu, že nárok žalobkyne smeroval len voči žalovanému (nie aj proti ďalším osobám), výška bezdôvodného obohatenia vo výške 10.593 € bola rozdelená adekvátne počtu osôb obývajúcich nehnuteľnosť, teda počtom tri. Výška bezdôvodného obohatenia na strane žalovaného tak predstavovala sumu 3 531,19 €. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil právne ust. § 255 ods. 2 Civilného sporového poriadku (zákona č. 160/2015 Z. z. v znení zákonov č. 87/2017 Z. z. a č. 350/2018 Z. z. a dnes už tiež ďalších neskorších zmien a doplnení, ďalej tiež len „CSP“).

2. Krajský súd v Trnave (ďalej tiež len „odvolací súd“ a spolu so súdom prvej inštancie tiež len „nižšie súdy“) na odvolania oboch strán sporu rozsudkom z 26. septembra 2018 sp. zn. 10Co/247/2017 napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo veci samej potvrdil podľa § 387 ods. 1 CSP ako vecne správny a v časti náhrady trov konania ho podľa § 389 ods. 1 písm. b/ CSP zrušil a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Uviedol (pokiaľ šlo o vec samu), že súd prvej inštancie vecne správne posúdil nemožnosť uloženia povinnosti žalovanému vydať bezdôvodné obohatenie v celej uplatňovanej výške ako solidárny záväzok, pretože OZ medzi ustanoveniami o bezdôvodnom obohatení neobsahuje ustanovenia obdobné § 438 ods. 1 OZ (o solidárnej povinnosti viacerých osôb na náhradu škody). Vychádza sa tak zásadne z toho, že nemožno uložiť solidárnu povinnosť k vydaniu bezdôvodného obohatenia, pokiaľ solidarita nevyplýva priamo z iného ustanovenia zákona. Aj odvolacie námietky žalovaného vyhodnotil ako nedôvodné. Rozdiel medzi skutkovým stavom v prejednávanej veci a skutkovým stavom v označenom rozhodnutí Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej tiež len „najvyšší súd“ alebo „dovolačný súd“) sp. zn. 3Cdo/43/1999 vyjadril v odvolaní sám žalovaný, keď poukázal na samostatné zabezpečenie si bytovej náhrady z jeho strany. Nárok na bytovú náhradu rozvedeného manžela v nehnuteľnosti vo výlučnom vlastníctve rozvedenej manželky nebol výslovne upravený, riešený len analogickým použitím ustanovenia § 713 ods. 1 OZ, za splnenia predpokladu, že nepriznanie bytovej náhrady by bolo v rozpore s dobrými mravmi, ktoré je potrebné posudzovať vždy komplexne, so zreteľom na konkrétnu situáciu na oboch stranách sporu (nielen osoby vykonávajúcej určité právo, ale aj osoby týmto dotknutej), s prihliadnutím na všetky rozhodujúce okolnosti. Vzhľadom k tomu, že bytovú potrebu si žalovaný vyriešil sám a nehnuteľnosti vo výlučnom vlastníctve žalobkyne dobrovoľne vypratal, nebol preukázaný vznik nároku žalovaného na zabezpečenie bytovej náhrady po rozvoze strán sporu. Dodal, že ani v prípadoch zabezpečovania bytovej náhrady rozvedenému manželovi po zániku manželstva uvedená skutočnosť nelegitimuje rozvedeného manžela k bezplatnému užívaniu objektu pôvodného spoločného bývania, preto je neprípustné, aby sa niekto obohacoval na úkor druhého bez toho, aby mal na to právny dôvod. Tento záver sa uplatňuje aj v prípade poukazu žalovaného na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4Cdo/319/2008, ktoré sa týka právnej spôsobilosti predmetu nájmu. Prenechanie do nájmu stavby, na ktorú nebolo vydané kolaudačné rozhodnutie, by mohlo mať (podľa záverov uvedeného rozhodnutia) za následok vznik práva nájomcu na náhradu škody, zmluvnú pokutu, odstúpenie od zmluvy, alebo zľavu z nájomného. Takto sa sankcionuje uzatváranie zmluvných vzťahov, týkajúcich sa nespôsobilého predmetu nájmu; v prejednávanej veci však bol predmetom konania mimozmluvný záväzok, preto nebol daný dôvod zaoberať sa zákonom stanovenými požiadavkami na predmet zmluvných vzťahov. Zodpovednosť za bezdôvodné obohatenie má objektívny charakter a k vzniku bezdôvodného obohatenia, teda protiprávneho stavu, môže dôjsť aj bez vôle zúčastnených subjektov. Nesporne dlhodobé užívanie predmetných nehnuteľností za trvania manželstva a tiež po jeho zániku preukazuje faktickú spôsobilosť užívania nehnuteľností (ktorú výslovne tvrdil v jednotlivých súdnych konaniach sám žalovaný) a pre vznik bezdôvodného obohatenia, ako objektívnej zodpovednosti za protiprávny stav, sa tak nevyžadovalo kolaudačné rozhodnutie.

3. Proti takémuto rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný (ďalej tiež „dovolaateľ“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 421 ods. 1 písm. a/, eventuálne písm. b/ CSP tvrdiac, že odvolací súd ako aj súd prvej inštancie vec nesprávne právne posúdili, keď rozhodli v rozpore s legitímnym očakávaním žalovaného ako rozvedeného manžela. Jeho bývanie v dome žalobkyne aj so spoločnými deťmi do doby, pokiaľ si nezabezpečil bytovú náhradu a potom, čo svojpomocne vykonal kompletnú

prestavbu rodinného domu nemožno hodnotiť ako obohacovanie sa na úkor žalobkyne. Považuje za nelogickú argumentáciu odvolacieho súdu týkajúcu sa dobrovoľného vypratania, čím nebol preukázaný nárok žalovaného na zabezpečenie bytovej náhrady. Tvrdí, že ak raz rozhodovacia prax priznáva rozvedenému manželovi, ktorý sa významným spôsobom podieľal na kompletnej prestavbe rodinného domu fakticky aj finančne, tak mu nemôže byť na príťaž skutočnosť, že pasívne nečakal na zabezpečenie bytovej náhrady, ale si ju zabezpečil iniciatívne sám (aj keď za vynútených okolností - žaloba o vypratanie). Zotrval na námietke, že nižšie súdy sa odklonili od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu s poukazom na rozsudok sp. zn. 3Cdo/43/2009 (zjavná chyba v písaní, podľa obsahu spisu ide o 3Cdo/43/1999) ohľadne nároku na zabezpečenie bytovej náhrady. Z opatrnosti uviedol, že ak by dovolací súd neposúdil dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, tak by mal platiť podľa § 421 ods. 1 písm. b/ CSP (ak by dovolací súd súhlasil s názorom odvolacieho súdu, že existuje skutkový rozdiel medzi skutkovým stavom v prejednávanej veci a skutkovým stavom v označenom rozhodnutí dovolacieho súdu). Navrhol rozsudky oboch nižších súdov zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie súdu prvej inštancie.

4. Žalobkyňa navrhla dovolanie zamietnuť ako nedôvodné, argumentujúc, že oba nižšie súdy jasne a zrozumiteľne a v súlade s ustálenou praxou dovolacieho súdu posúdili námietku žalovaného vo vzťahu k ním tvrdeného nároku na bytovú náhradu. Uviedla, že súdy v prejednávanej veci správne uzavreli, že bolo preukázané, že žalovaný sa na jej úkor bezdôvodne obohatil tým, že užíval jej rodinný dom od 16. januára 2010 do 30. júna 2011 bez právneho dôvodu, pričom mu nevznikol nárok na bytovú náhradu, resp. mu nie je možné takýto nárok priznať pre rozpor s dobrými mravmi.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana, v ktorej neprospech boli vydané dovolaním výslovne napádané rozsudky oboch nižších súdov (§ 424 CSP) a to za splnenia i podmienok jej zastúpenia a spísania dovolania na to určenou osobou (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443, časť vety pred bodkočiarkou CSP), dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Na odôvodnenie, prečo bol namieste taký postup (§ 451 ods. 3 CSP), uvádza nasledovné :

6. Dovolanie je i za aktuálnej úpravy procesného práva (tak ako v podmienkach skoršej úpravy) mimoriadny opravný prostriedok (nie „ďalšie odvolanie“) a dovolací súd nesmie byť vnímaný (sporovými stranami ani sebou samým) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (v tejto súvislosti porovnaj napr. rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/165/2017, 3Cdo/14/2017, 4Cdo/157/2017, 5Cdo/155/2016, či 8Cdo/67/2017).

7. Vyššie naznačenej mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach §§ 420 a 421 CSP.

8. Žalovaný v dovolaní uviedol, že prípustnosť jeho dovolania vyplýva z § 421 ods. 1 písm. a/, eventuálne z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP.

9. Podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

10. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, by mal dovolateľ I. konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, II. vysvetliť (a označením rozhodnutia najvyššieho súdu doložiť), v čom sa riešenie právnej otázky odvolacím súdom

odklonilo od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a III. uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená. Samotné polemizovanie dovolateľa s právnymi názormi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu právnej otázky však kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. a/ CSP významovo nezodpovedajú (3Cdo/28/2017, 4Cdo/95/2017, 7Cdo/140/2017, 8Cdo/50/2017, 8Cdo/78/2017).

11. Pri formulovaní rozhodnej právnej otázky pritom treba (musí primárne dovolateľ) mať na zreteli jednak to, že musí ísť o otázku právnú (questio iuris) a nie o otázku skutkovú (questio facti), ako i to, že závislosťou rozhodnutia odvolacieho súdu práve od vyriešenia takejto (nie inej) otázky treba rozumieť tiež praktický zákaz vyvodzovania prípustnosti dovolaní aj z takých otázok, ktoré v konaní buď spornými neboli, alebo pre rozhodnutie súdu význam nemali (tu rozumej len akademické otázky, ktorých riešenie výsledok sporu v konkrétnej veci nie je schopné ovplyvniť).

12. K spôsobu, ktorým žalovaný v danom prípade odôvodňuje prípustnosť dovolania najvyšší súd uvádza, že rozhodnutiu všeobecného súdu v civilnom sporovom konaní spravidla predchádza riešenie celého radu procesnoprávných a hmotnoprávných otázok s rôznym významom pre rozhodnutie. Na podklade ich postupného riešenia civilný súd niektorým otázkam priznáva relevanciu, iné naopak posudzuje (z pohľadu ich významu pre svoje rozhodnutie) ako bezvýznamné. Právna otázka relevantná podľa § 421 ods. 1 písm. a/, rovnako i písm. b/ CSP musí byť preto v dovolaní vymedzená jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom, ktorý dovolaciemu súdu umožňuje prijať záver o tom, konkrétne, o ktorú otázku dovolateľovi ide a či vo vzťahu k nej je daná prípustnosť (a v prípade prípustnosti aj dôvodnosť) dovolania.

13. Žalovaný síce dovolaním explicitne nevymedzil dovolaciu otázku, od ktorej vyriešenia podľa jeho názoru záviselo napádané rozhodnutie odvolacieho súdu, z obsahu dovolania ale bolo zrejmé, že má na mysli otázku „preukázania nároku žalovaného (rozvedeného manžela) na bytovú náhradu.“ Túto otázku ale napriek principiálnej možnosti jej kvalifikácie a pri patričnom „dotvorení“ za otázku právnú (či má alebo naopak nemá rozvedený manžel užívať skôr nehnuteľnosť vo výlučnom vlastníctve druhého manžela titulom práva bývania, odvodeného od existujúceho rodinného vzťahu, po zániku takého rodinného vzťahu právo na bytovú náhradu) však v intenciách prípadu z prejednávanej veci nešlo považovať za otázku, od ktorej vyriešenia bolo závislým rozhodnutie odvolacieho súdu, čo z tejto otázky činilo otázku len akademickú (bez spôsobilosti akejkoľvek odpovede na ňu ovplyvniť výsledok konania či presnejšie privodiť pre žalovaného priaznivejší výsledok sporu).

14. Ako totiž uviedol predovšetkým odvolací súd, to, či žalovanému po rozvode manželstva so žalobkyňou vzniklo právo požadovať bytovú náhradu, nemalo žiaden súvis s požiadavkou žalobkyne, aby užívanie nehnuteľnosti v jej výlučnom vlastníctve doviedlo, než sa tak stane (resp. pokiaľ sa tak vôbec stane) nebolo bezplatným, pretože v opačnom prípade vzniká na strane žalovaného bezdôvodné obohatenie (tým, že na bývanie v rodinnom dome patriacom niekomu inému nevynakladá výdavky, ktoré by v prípade bývania vo vlastnom, ale aj v cudzom v režime štandardného nájmu vynakladal musel a naopak takéto výdavky znáša ten, komu sa nedostáva protihodnoty v podobe užívania nehnuteľnosti). Právo žalovaného na bytovú náhradu by tak mohlo spôsob rozhodnutia nižších súdov v prejednávanej veci ovplyvniť jedine vtedy, ak by ho žalovaný určitým spôsobom materializoval, vyjadril jeho hodnotu a s tou spojil vlastnú požiadavku na kompenzáciu mu zo strany žalobkyne (hoc aj len čiastočne) tej materiálnej výhody, o ktorú vypratáním domu žalobkyne bez zabezpečenia mu bytovej náhrady prišiel. Keďže ale žalovaný žiadnu takúto požiadavku v konaní na súde prvej inštancie neuplatnil a v odvolacom konaní možnosť žalovaného uplatniť práva voči žalobcovi vzájomnou žalobou výslovne vylučuje (tu porovnaj § 372 CSP), práve akademická povaha dovolaním nastolenej otázky spôsobovala nepotrebnosť (nadbytočnosť) ďalšieho zaoberania sa tým, či v prejednávanej veci má ísť o skutkovú podstatu nesprávneho právneho posúdenia veci (a dôvod prípustnosti dovolania) podľa § 421 ods. 1 písm. a/ alebo písm. b/ CSP. Použitelnosť skoršieho rozhodnutia označeného za výraz ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu aj v tentoraz prejednávanej veci rovnako ako významový protiklad v podobe jeho nepoužitelnosti by totiž nemohli absolútne nič zmeniť na tom, že ani dovolateľom preferovaná odpoveď na ním kladenú otázku by tomuto nemohla (rozumej v tejto konkrétnej veci)

žiadnym spôsobom pomôcť.

16. Z týchto dôvodov preto najvyšší súd dospel k záveru, že dovolanie žalovaného nie je procesne prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP ani podľa písmena b/ rovnakého paragrafu, odseku i zákona, a preto dovolanie podľa § 447 písm. c/ CSP odmietol.

17. Rozhodnutie o trovách dovolacieho konania najvyšší súd neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

18. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.